

Gebruikersraad Sociale Statistieken en Statistieken van de Leefomgeving

Verslag van de vergadering van 28 mei 2026

Aanwezig: Véronique Timmerhuis (Vz), Valentin Neevel (VWS), André Rodenburg (IenW), Laurens Brandes (RIVM), Stefan Verduin (KiM), Katia Witte (RIVM), Rolf Willemse (WODC), Lotje Cohen (gemeente Amsterdam), Daniëlle Snellen (PBL), Henri de Groot (VU), Didier Fouarge (ROA), Thijs Driessen (SZW), Rob Euwals (CPB), Wimar Bolhuis (TNO), Joost Kappelhof (SCP), Hanneke Imbens (CBS), Maico Hoksbergen (CBS, verslag).

1. Opening, vaststellen agenda

De voorzitter opent om 09:30 uur de vergadering en heet de aanwezigen welkom. De nieuw aanwezige leden stellen zich kort voor. Er zijn geen aanvullende besprekingspunten.

2. Vorige bijeenkomst

Het verslag van de vergadering van 19 november 2025 was reeds definitief en wordt aan het CBS-directiebestuur aangeboden en vervolgens via de CBS-website openbaar gemaakt.

Hanneke Imbens geeft vanuit het CBS een korte terugblik op de presentatie in de vorige gebruikersraad over de maatschappelijke opgave Veiligheid en ondermijnende criminaliteit. Ze gaat daarbij in op de resultaten die zijn geboekt en de vragen die in het overleg gesteld zijn. Ze geeft onder meer aan dat de methodiek die is gebruikt bij de kritieke materialenmonitor ook kan worden toegepast op medicijnen. Hierover volgt binnenkort een gesprek met VWS. Uit focusgroepen met stakeholders kwam verder de sterke behoefte naar voren om in het Veiligheidsbeeld vooral bestaande indicatoren op het gebied van veiligheid samen te brengen. Vanuit de raad werd benadrukt dat ondermijnende criminaliteit ook van groot belang is. Dit komt terug in diverse bestaande onderzoeken, namelijk de Veiligheidsmonitor (vanuit burgerperspectief) en de Monitor criminaliteit bedrijfsleven (vanuit bedrijvenperspectief).

3. Mededelingen

Vanuit het CBS zijn schriftelijk enkele informatieve mededelingen gedaan.

Hanneke staat iets langer stil bij de brand in het datacenter waarover in de schriftelijke mededelingen ook wordt bericht. Door de brand ontstond een langdurige stroomstoring, was het CBS slecht bereikbaar en kon een aantal publicaties niet uitgebracht worden. Er zijn nog steeds effecten door vertragingen en belemmeringen in de waarneming. Dit is op de website toegelicht. CBS kijkt naar een tweede datacenter, maar dit is niet zomaar geregeld en brengt veel kosten met zich mee.

Vanuit de raad wordt er een aantal vragen gesteld naar aanleiding van de toelichting door Hanneke. Zo wordt gevraagd waarom er geen eenvoudige overstap mogelijk was. Zijn er wel back-ups? Hanneke geeft hierop aan dat er een volledige recente back up is in een klein tweede datacenter. Maar dit center is onvoldoende groot om alles te kunnen vervangen. Gevraagd wordt of er wordt gedacht aan noodoplossingen voor toekomstige issues. CBS antwoordt dat dit zeker het geval is. Het CBS-directiebestuur heeft vorig najaar al besloten dat er zal worden gewerkt aan een tweede (groter) datacenter.

Suggestie vanuit de raad is verder om nóg duidelijker maken dat de CBS-data echt veilig zijn. Dit is een belangrijke vraag voor gebruikers en volgens enkele leden zou de communicatie op dit punt iets beter hebben kunnen zijn.

Door een enkele gebruiker wordt geconstateerd dat er grote afhankelijkheden zijn met de CBS-voorzieningen, zoals de diverse StatLine-toepassingen. Dit heeft onderzoekers zeker voor problemen geplaatst.

Vanuit de raad wordt het aanbod gedaan om te helpen om het belang van de impact te delen vanuit gebruikersperspectief. Hanneke spreekt hiervoor haar dank uit en zegt toe dit op te zullen nemen als dit van toepassing is.

Aanvulling: naar aanleiding van de opmerkingen uit de raad is hierover gesproken met de CBS-collega's van Microdataservices. Zijn geven aan dat er steeds actuele informatie is geplaatst op het microdataportaal (microdata.cbs.nl). Daarnaast zijn er mailings geweest naar alle onderzoekers (ongeveer 2000). Daarin was o.a. opgenomen: "Van al je onderzoeksgegevens tot en met de nacht van woensdag 6 mei op donderdag 7 mei is een backup gemaakt. We gaan ervan uit dat die gegevens terug te plaatsen zijn voor jullie onderzoek." Er is dus duidelijk gemaakt dat er geen data verloren zijn gegaan. Verder was er een speciaal telefoonnummer ingericht waarvan in het Hemelvaartsweekend ook gebruik gemaakt kon worden. Microdataservices heeft onder de gebruikers veel begrip voor de situatie gehoord.

Hanneke gaat ook kort in op de vernieuwing van StatLine. Helaas is er onvoldoende performance in .Stat. Er is overleg met andere landen en er wordt gekeken naar alternatieven. De overstap naar het nieuwe StatLine wordt nu vooralsnog gestaakt, voor gebruikers heeft dit op dit moment geen gevolgen. Het werk dat is gedaan is zeker niet voor niets geweest. Er is veel geïnvesteerd in SDMX, de internationale standaard.

De vertegenwoordigers van I&W en PBL geven aan binnenkort afscheid te nemen van de raad. De voorzitter bedankt hen voor hun waardevolle bijdrage aan dit overleg.

4. (Economische) globalisering, geopolitieke ontwikkelingen en het CBS

Document: 4.1 Presentatie Globalisering en waardeketens.pdf

De wereld wordt complexer en ontwikkelingen volgen elkaar steeds sneller op. Regelmatig ontstaat een onverwachte, acute behoefte aan statistische informatie. Door de voortschrijdende internationalisering van de productie van goederen en diensten raken nationale economieën steeds meer met elkaar verweven. Dat geldt zeker voor een open economie als de Nederlandse. Globalisering leidt eveneens tot afhankelijkheden: de invloed op kwaliteit en leveringszekerheid van diensten en goederen, zoals grondstoffen, is kleiner dan bij productie dicht bij huis. Marjolijn Jaarsma, coördinator van de maatschappelijke opgave Globalisering en Waardeketens en woordvoerder bij het CBS, verzorgde een presentatie over de projecten die vanuit de maatschappelijke opgave zijn opgestart, hoe deze zich verhouden tot het reguliere onderzoeksprogramma Globalisering, inzichten die het CBS hierover publiceert en actuele ontwikkelingen en uitdagingen.

We zien steeds meer crises en de ontwikkelingen volgen elkaar steeds sneller op. Het lijkt of de internationale spelregels niet meer helemaal van toepassing zijn. Het recht en de macht van de sterkste lijken belangrijker dan efficiency en lage kosten. Globalisering is geen nieuw CBS-thema, licht Marjolijn toe. Omdat het relevant en actueel is, is het nu aangemerkt als maatschappelijke opgave. Ook zijn er veel vragen van media en onderzoekers over dit onderwerp. Marjolijn vertelt over de aanpak en projecten.

De presentatie leidt tot een actieve discussie met veel vragen. Zo wordt gevraagd of de geopolitieke risico-index een macro-index is of dat deze er ook per bedrijfssector komt. Marjolijn antwoordt dat de index zelf generiek wordt, maar gerelateerd zal zijn aan ontwikkelingen die je op bedrijfstakniveau ziet. Index dus generiek, toepassing micro.

Tevens wordt gevraagd of dit instrument ook gebruikt kan worden bij crises die we nu meemaken (bijv. gevolgen van de blokkade van de straat van Hormuz?). Geantwoord wordt dat het de bedoeling is om er inderdaad een snelle monitoring van de gevoelde politieke stress van te maken. Reguliere handelsdata zijn volgens Marjolijn overigens ook vaak geschikt voor dit soort vragen.

In hoeverre kijkt CBS bij analyses rondom de GPRI ook naar de buitenlandse investeerderskant? Hierop geeft Marjolijn aan dat het CBS dat inderdaad ook wil doen.

Gevraagd wordt of het de ambitie is om project 2C (afhankelijkheid van kritieke materialen) na 2026 te continueren. Dit is volgens Marjolijn zeker het geval, waarbij dit waar mogelijk in afstemming met partners zal gebeuren.

Op de vraag wat er precies bedoeld wordt met ‘methodeontwikkeling Exportketen’ (project 2f) geeft Marjolijn aan dat dit ontwikkelingen zijn om (internationale) kwetsbaarheden in de Nederlandse exportketens te identificeren. Vanuit de raad worden meerdere grote beleidsthema’s gezien waarvoor het gepresenteerde relevant is. Ziet het CBS mogelijkheden om dit ook op Europees niveau te doen? Dit perspectief zou namelijk heel mooi aanvullend kunnen zijn. Het CBS beaamt dit en geeft aan dit graag te doen, en waar mogelijk ook al te doen (project 2a). Gevraagd wordt of er ook wordt gekeken naar kwetsbaarheden in de samenleving als goederenstromen niet komen, bijvoorbeeld medicijnen. Hoe krijgt dat een plek? Dit kan volgens het CBS op meerdere plekken ingestoken worden. Bij project 2A (hoe in de Europese keten), bij 2C (publicatie en mogelijk zijn er op meer plekken ingangen mogelijk. Hier wil het CBS zeker in 2027 mee doorgaan, binnen de maatschappelijke opgave Veiligheid.

Een lid van de raad wil graag weten of er ook wordt er gelinkt aan brede welvaart. Hier wordt gekeken naar vragen als hoe materialen worden gemaakt in relatie tot impact op natuur, gezondheid etc. Marjolijn antwoordt dat dit niet in dit programma gebeurt, maar het raakt hier zeker aan. CBS-collega’s kijken hier wel naar, bijvoorbeeld door middel van zogenaamde “voetafdrukken”.

Vanuit de raad wordt bevestigd dat het logisch is dat er trendbreuken opgelost worden en revisies plaatsvinden. Denk hierbij ook aan klimaatdata. Dit heeft uiteindelijk ook impact op de statistieken en dus ook op beleid dat gemaakt wordt.

Volgens een lid loopt het CBS met dit soort programma’s voor op andere statistische bureaus. Hoe sluit CBS aan op Europese discussies en hoe agendeert het CBS dit? Marjolijn beaamt dat dit soms lastig is. Lidstaten zuchten onder de last van het maken van alle bestaande en nieuwe statistieken. Tegelijk is er de regeldrukdiscussie, ook vanuit Europa. De oplossing wordt dan gezocht in minder detailniveau of het schrappen van statistieken.

Op de vraag naar hoe er ruimte gemaakt worden voor nieuwe statistiek geeft het CBS aan dat op Europees niveau initiatieven lopen om voor alle Europese verplichtingen te kijken waar je deze kan verminderen. Dit proces gaat niet snel, maar het staat wel op de agenda.

Er ontspint zich een korte discussie rond het nadenken over het archiveren en opslaan van bestaande data. Men ziet risico’s in de combinatie van manipuleren en mogelijk vernietigen van data. Ziet het CBS dit ook als zijn verantwoordelijkheid? CBS antwoordt dat er zeker naar zaken als kennisveiligheid en bewaartermijnen wordt gekeken. Op dit moment is geen volledig antwoord op deze vraag te geven, maar het is een gedeelde zorg. De voorzitter stelt vast dat dit onderwerp wat buiten de scope van dit programma ligt, maar dat dit zeker vragen oproept. Mogelijk goed om dit ook eens in andere gesprekken mee te nemen.

Aan het einde van de bijdrage van Marjolijn is er veel waardering voor haar verhaal. Door een lid wordt expliciet benadrukt dat zijn organisatie enthousiast is over de inspanningen die het CBS verricht om kritieke grondstoffen in kaart te brengen. Ook is zijn vraag om dit – zo gedetailleerd mogelijk – in RA beschikbaar te stellen. Dit is belangrijk voor de hele onderzoekswereld. Hij geeft ook aan dat wat hem betreft het CBS zowel op vernieuwing en witte vlekken identificeren zou moeten focussen als op actualiteit en meer detail in cijfers en publicaties. Een ander lid brengt nog in dat ook thema arbeidsmigratie belangrijk is om regionaal te bekijken.

De voorzitter sluit af met Marjolijn te bedanken voor haar bijdrage. Dit levert een belangrijke bijdrage aan het in orde brengen en houden van de statistieken die nodig zijn voor de beleidsvraagstukken.

5. Personenwaarneming door het CBS

Document: 5.1 Personen waarnemen door het CBS.pdf

Susan Oudshoorn (directeur Dataverzameling bij het CBS) verzorgde voor de raad een presentatie waarin zij onder meer inging op het hoe en waarom van personenwaarneming door het CBS, de ontwikkeling van de respons en de hiermee gepaard gaande uitdagingen en innovaties & ontwikkelingen.

Na afloop van de presentatie was er ruimte voor vragen en discussie.

Onder meer wordt opgemerkt dat de presentatie vooral over de respons bij personenwaarneming gaat, maar hebben we de bevolking zelf ook wel goed in kaart? Susan antwoordt dat het CBS op basis van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBR) een goed beeld heeft van de populatie. Op deze manier heeft het CBS adressen tot zijn beschikking. Wat het CBS heeft, kan goed worden gebruikt om de kwaliteit te toetsen. Een vervolgvraag is of mensen zonder vast adres ook in beeld zijn. Susan geeft aan dat dit niet het geval is. Het CBS bepaalt steekproeven op basis van registraties, personen zonder adres zitten daar niet in. Het CBS vult verder aan te beseffen dat sommige groepen uit beeld vallen. Dat klopt is een beperking bij de statistieken. Het CBS brengt deze groepen wel op andere manieren in kaart, bijv. aan de hand van de daklozenstatistiek.

Meerdere leden van de raad vragen zich af of AI wel het goede instrument is voor automatische vertalingen. Maakt dit het probleem niet erger? Susan beaamt dat dit hierop voorzichtig geacteerd moet worden. Het CBS gaat hiermee nu dan ook zeker nog niet naar buiten

De raad is benieuwd hoe je de 'moeilijke' groepen goed in beeld krijgt. Susan reageert hierop door aan te geven dat het CBS de steekproeven baseert op kenmerken waarover men in registraties beschikt, zoals inkomen en herkomst. Andere (meer subjectieve) kenmerken, zoals vertrouwen in de overheid, zitten niet in deze registraties. De niet-kanssteekproefaankpak zou hier mogelijk iets voor kunnen betekenen. Nu is er nog geen pasklare oplossing.

Vanuit de raad wordt aangegeven dat er in de samenleving sprake is van een algemene enquêtemoeheid. Mensen gooien de CBS-enquêtes wellicht bij de andere op de hoop. Dat speelt mogelijk een belangrijke rol bij de teruglopende deelnamebereidheid. Er komen steeds meer enquêtes, hoe onderscheid je je daarbij nog? Voorgesteld wordt om vooral ook als CBS te laten zien dat je er voor deze doelgroepen bent. Dus publiceer bijvoorbeeld in hun taal. Of communiceer naar de respondenten wat er aan de hand van hun responsen is gepubliceerd. Ook kun je deze personen vragen naar hoe je hun 'peers' zou kunnen bereiken. Hierbij geldt bijvoorbeeld ook dat traditionele brievenpost door veel jeugdigen niet meer gelezen wordt. Susan bedankt de sprekers voor deze suggesties en geeft aan dat de bekendheid van het CBS onder bepaalde doelgroepen zeker beter kan, veel mensen kennen het CBS onvoldoende. In gesprek gaan met doelgroepen zou zeker structureler kunnen worden aangepakt. Ook een divers personeelsbestand heeft de aandacht van het CBS, zeker binnen de veldwerkorganisatie.

Vanuit de raad worden nog twee uitdagingen aangegeven: het behoud van een veldwerkorps van voldoende omvang en het omgaan met functioneel analfabeten. En bij moeilijk benaderbare personen: hoe vertaal je de inzichten uit kwalitatief onderzoek naar kwantitatief onderzoek? De vraag is hoe mensen waargenomen wensen te worden en hoe je daarover rapporteert. Onderwerpen waar je aan kan denken zijn het inzetten van videocalls voor face-to-face waarneming en de 'knock-to-nudge' beweging.

Andere leden geven ook aan het verhaal van het CBS interessant en herkenbaar te vinden. Men gaat hierover graag nader met het CBS in gesprek indien gewenst. Wel is er de vraag waarom het CBS toch graag telefonisch wil blijven waarnemen. Susan geeft aan dat elke respondent die op die manier bereikt kan worden efficiënter is dan waarneming aan de deur. Dus zolang deze wijze van waarneming mogelijk is, is het kostenefficiënt. Maar het CBS beaamt dat dit geen toekomstbestendige manier lijkt.

Verder wordt vanuit de raad nog opgemerkt dat onverwachte succes uit onderzoeken ook leerpunten kunnen opleveren voor andere processen. Kijk dus ook bij welke onderzoeken bepaalde aanpakken mogelijk tot (onverwacht) succes leiden. Daar kan je van leren.

De voorzitter bedankt Susan voor haar interessante verhaal. Susan geeft aan dat aanvullende input ook na dit overleg welkom is. Die kan schriftelijk worden aangeleverd.

6. Tekst over gebruikersraad op CBS-website

Het CBS is voornemens om informatie over de diverse gebruikersraden op te nemen op de CBS-website. Het gaat dan onder meer over korte beschrijving van het werkkterrein van de gebruikersraad, de samenstelling en vergaderfrequentie. Ook de goedgekeurde verslagen zullen via deze weg beschikbaar gesteld worden. Vanuit het CBS is een concepttekst opgesteld voor deze gebruikersraad.

De raad stemt in met de voorgestelde tekst over de gebruikersraad voor de CBS-website. Wel wordt nog de suggestie gedaan om te kijken naar een mogelijke vereenvoudiging van het leesniveau.

7. Agendavoorstellen najaarsvergadering 2026

Er wordt kort gesproken over mogelijke onderwerpen voor de najaarsvergadering van 2026. Vanuit het CBS wordt voorgesteld om de maatschappelijke opgave regionalisering en Verwerking en Privacy Preserving Techniques (PPT)/synthetische data te agenderen. De onderwerpen staan al op de groslijst. De raad kan hiermee instemmen. Verder wordt afgesproken om globalisering op de groslijst te laten staan (zeker in het Europese perspectief) en ook om AI in de toekomst opnieuw te agenderen.

De voorzitter benadrukt dat ook de leden van de raad aangemoedigd worden om suggesties te doen voor onderwerpen.

8. Rondvraag en sluiting

Er zijn enkele korte punten voor de rondvraag:

- Denkt het CBS na over AI-tools in de Remote Access-omgeving? Denk aan ChatGPT, gemini.
- Hoe wordt omgegaan met gebruikers van de Remote Access-omgeving met visuele beperkingen?

Het CBS zal deze vragen schriftelijk beantwoorden.

Na afloop van de rondvraag sluit de voorzitter de vergadering rond 11:30 uur.